IUSTI LIPSI

EPISTOLA.

Quâ

respondet cuidam viro Principi, deliberanti,

BELLUM'NE an PAX, an potiùs INDUCIÆ expediant Regi Hispaniarum cum Gallo, Angla, Batavo.

Scripta 3. Januarii, MDXCV.

Ideò excusa, ut consilio eventus respondisse videatur.

ANNO

MDCXIX.

Vir Nobilissime,

VT literas tuas manu meâ posui, calamum in eam inserui ad respondendum. An non lubens & subitò facerem, quod amicus volebat? vir è Principibus petebat? patriæ utilitatem tangeret? ego verò lubens, atque etiam calidè; etsi hæc aura à tenui præsertim meo corpore calorem omnem arcet. Sed animus erectus & alacer is est, qui hæc & alia vincit. De re igitur audi. Deliberatur, bellum an pax cum hoste placeat: & dicam distinctè sententiam meam. Hostis nobis triplex, ut nunc est status rerum; Gallus, Angla, Batavus. Duo illi externi; hic tertius internus, & rebellis potiùs quàm hostis. Si igitur de prioribus quæritur, à Regis hoc consiliis totum & opibus pendet, bellum an pacem cum iis velit, & utrùm pro re conducat? Si metus ab illo barbaro & communi hoste Austriacis non esset, ego putarem Regem tractu omnes istos posse frangere, si tantùm bellum ex fide & disciplinâ aliquâ geratur. Fidem dico in pecuniarum administratione & munerum; ut illa non dissipetur, ut hæc idoneis & dignis dentur: Nam de fide in ipsum Regem, vix puto ambigendum aut quærendum. Addidi disciplinam: quoniam reverâ sine eâ (fiant & dicantur omnia) bellum nullum feliciter satis & fortiter geretur. O' militem bonum ad manum & minores duces! Sed opus est isto legum & severitatis quodam vinculo, quod constringat, & vires & viros istos utiles Reip. reddat; disfluunt alioquin per lasci-

viam, per libidinem, per ferociam: nec aliud in istâ militari turbâ, quàm rapina aut seditiones. Tu & prudentes nostis me vera dicere; & fons malorum nostrorum est iste. Si hostis progressus fecerit, à regressu nostro est; atque is vitia nostra virtutem suam interpretatur, & superbè ac stolidè in iis se jactat. Sed ut d ffundar, & collectè sententiam peragam; quoniam bellum grāde ac metuendum Europæ instare à Christiani nominis hoste videtur, Rex & consilium ejus vidento; an nō meliùs cum externis illis hostibus, aut certè alterutro eorum, pacisci? Si cum utroq; Batavi ponent animos, & aut sponte aut vi venient sub leges: si cum altero, etiam idem fiet. Volo dictum cum alterâ, id est, Anglâ. Illa in manu oppida duo Zelādiæ & Hollandiæ habet, aditus haut dubiè & claustra maris & terræ. Non nimis à pace abhorrere eam, ego arbitror: quia mulier est; quia ærarium jam tenue; (non eæ opes quæ putantur) quia populo invito bellum est, qui commercia & libertatem mallet. Quod perseverat, magis à metu, quàm ab odio est. Et audi verum verbum: Magnitudo nostri Regis, virtus aut fortuna Hispaniarum intra sexaginta annos formidabilis facta est finitimis & longinquis. Metum hunc adimere, ambitionem non præferre, è re sit inprimis: & facta sanè, non verba impetum augent. De Gallo pariter sentio, id est, eum occultè & tacitè omnino velle pacem. Novellum ejus regnum, status vacillans, diffidium aut suspicio inter viros Principes; & omnia quietem suadent. Et addo viscera ipsa, ut sic dicam, ærarii evulsa. Nisi exteri palàm & occultè sustētent ac focillē t, jam defecisset. Sed cum isto an Rex noster pacem velit, haut equidem scio; penetrare in consilia illa intima nolo: potest tamen inducias

ducias salvâ omni spe suâ & destinatione. Quid enim ibi in longum firmi? ne successor quidem satis certus quorundam judiciis, & in corpore illo semel moto, vereor, ut alii aliique morbi, nisi magna quidem Regis, aut felicitas, aut prudentia evincat. Sed definiendo; cum Angliâ pax opportunissimè fiat: Gallus seponatur, qui, nisi lacessitus non lacesset. Batavi in manus veniant, de quibus propriè puto te rogare. Quid ergo? cum illis bellum hactenus infelix, nec nunc felicius sperandum, nisi in totâ facie rei aliquid mutetur. Loca valida omnia habent, loca sibi opportuna, militem exercitatum & satis bonum, victoriis animosum, ordinem aliquem in ærario & totâ gubernatione, quamdiù bellum & metus est, haut facilè solvendum. ut ista remittantur, & amittantur, pax aliqua sit & quies, quæ nunquã in talibus bellis inita sine bono aperto Regis. Majestas illa nominis & occultum in animis vinculum illos trahit, aut potiùs retrahit, qui malè abierunt: & quidam gaudent datum honestũ sic regressum. Centeni aliquot homines & milleni ad religionem & Regem ultro redibũt, si occasio redeundi suggeratur. hæc præsidia hostibus detrahimus; & amplius, in plebejâ aut plurium illâ gubernatione, occasiones inter ipsos diffidiis damus. Mihi crede, habent odia, factiones, & sua vulnera; sed occuluntur ea omnia impendente magno illo metu, qui æqualiter tangit omnes. Remitte paululùm, ad ingenia & vitia sua redibunt: ut boves instante lupo coëunt, capita & cornua jungunt; abeunte, quisque sibi pascit. Sic Batavi nostri, quos ambitio fortassè valdè non tangit, magis avaritia & amor quæstus. Ubi hoc postremum: an non Regibus semper occasio ad se trahendi? aureo isto hamo piscandi? intel-

ligunt peritiores. Sed ut fiat utiliter, quiete aliquâ opus est; & occasiones ea dabit. In istâ, inquam, ferè omnes consentimus. Sed alii diuturnam eam volunt, id est, pacem: alii temporaneam, id est, inducias. Tu utram? audi. Pacem ex animo velim, & ponam ante omnia humana bona: religioni & Regi pulcerrima sit, Patriæ necessaria, bonis & mediocriter bonis optatissima. Sed quid est? velim & optem; vereor, quòd non fiet. Ego bonam honestamque pacem hac scenâ rerum fieri posse, in animum non induco. Causæ: aut inclinatio hostium, aut à nobis metus eò ducat. Neutrum est. Et vide, an inclinatio? minimè. Sunt in florenti suâ re, publicè & privatim; qui gubernant, Crassi omnes sunt & Crœsi. Vis eos optimâ fortunam cum dubiâ commutare? At metuunt fortasse! Utinam nostra sic essent. Debebant profectò, à potentissimò Rege, à legitimo suo Rege: ut id quoque addam; sicut olim à dominis suis fugitivi. Sed reverentiâ, vetustate & pertinaciâ rebellionis jam excussâ, & metu, ignaviâ (liceat liberè hoc dicere) aut pravitate nostrâ (quis ordo? quis miles? quæ consilia?) cur metuant? nisi occulta quædam sint & tegantur, quæ me fugiunt. Omnia sunt talia, quæ ad perseverandum eos hortentur, non repisiscendum. Addo fœdera cum vicinis, cum quibusdã etiam Germanis clàm aut palàm icta: navigationes novas speratas, imo tentatas: quæ etsi infida omnia & vana quidem sunt, tamen plebejos illos animos inflant, & auram inspirare modestiæ nõ patiuntur & bonæ mentis. Ergo de pace vix est ut sperem, nisi tali, quæ disjungat à Rege, quæ licentiores & illos & nos faciat; quo scio quosdam spectare. De religione consultò omitto; & Theologis

logis permitto : etsi rationem ejus inter prima habendam, sapientes omnes sciunt. Magis itaque ad inducias inclinem: Primùm, quia hostis faciliùs audiet, nec multæ hîc tricæ in conditionibus ac pactis; res manent utrinque imminutæ. Deinde, quia autoritate Principū Germaniæ tale aliquid honestissimè impetretur, & sine ignominiâ Regis. Tertiò, quia leges nullæ duræ nobis imponuntur, quas ægrè aut turpiter postea solvamus. Quartò, quia commoda similia, quæ ex pace sequuntur; nempe communicatio inter nos & conjunctio, partium reditio sub diplomate regio & fide, remissio hostium, & omnia minùs intenta. Denique fatum, & Deus, & eventus aliquis pro Rege. Vis exemplum illustre in hanc rem & consimile? Sexti Pompeji bella Sicula cum Octaviano Cæsare legisti? Siciliam & Sardiniam habebat, locis se tenebat, & tuebatur, famemque & inopiam Italiæ importabat. Vinci nunquam potuit, nisi brevi pace. Ea pacta cum illo est, exsules recepti, & vires abductæ, corruptus occultè ejus miles. Quid dicam? Terribilis ille & paulò antè Neptunus, vix unâ navi effugit, cervices gladio præbuit, & intra annum extinctum totum bellum. Vetus hoc est: fiet novum, si eadem adhibentur, & inprimis si consilio & intentione rem administramus. Acribus consiliis opus est, iisque fidis, occultis. Quod si non aliud etiam ex his induciis, quàm respiratio aliqua & quies; pro re nostrâ multum sit; & egemus. Remp. aut disciplinam militarem emendare si volumus, (debemus, si regere Regem volumus) non fiet aptè aut citò per arma. Licentia nimis invaluit, corruptio, & mala, quæ optimis & potentissimis rebus & Regibus sunt perdendis! Huc ut nostri eant, ex animo

mo

mo voveo ; quæ fulcra & fundamenta ſunt omnis ſtatus. Habes uno calore & tenore ſcripta, quæ mihi ſunt viſa; quæ premes aut communicabis, quædam aut omnia, ut tibi erit viſum. Epiſtola enim tua eſt : utere, ſed non abutere, etſi pro amicitiâ hoc quoque potes. Non enim niſi verba ſunt : ſi aliqua incauta, excuſet amor in patriam, & libertas, quæ conſulenti ſemper data eſt. Lovanii, III. Nonas Januarii,

M D X C V.